881.80(4) opr: 3551

FOTO-BtZ. 102667

No.128.

Van: Mr.H.F.Eschauzier

MEMORANDUM

cc. DWS;
EDG-pesten;
Washington;
Londen;
Kab.der Koningin;
Minister-President.
JURA.

Aan: T.

(4)

70062
1-9-54

28 Augustus 1954.

1. In de loop van Woensdag, 25 Augustus jl. bereikten ons de eerste berichten over een nieuw voorstel van Minister Spaak aan de Franse Minister-President, beogende alsnog de impasse t.a.v. EDG te doorbreken. Volgens deze berichten zou het plan van de heer Spaak bij de heer Mendès-France een gunstig onthaal hebben gevonden.

Eerst Donderdagmiddag, 26 dezer werd Uwe Excellentie officieel door de Belgische Ambassadeur h.t.s. van de inhoud van het plan-Spaak in kennis gesteld. De Ambassadeur deelde mede dat het plan ook eerst op deze zelfde datum officieel aan de Franse regering en de overige EDG-partners was overhandigd. Hieruit kan worden afgeleid dat de heer Spaak zijn Franse collega informeel heeft willen polsen, alvorens zijn plan aan de Zes voor te leggen. Er zijn sterke aanwijzingen, dat ook de Amerikaanse regering te voren omtrent de grote lijnen van zijn voorstel was ingelicht.

2. De nota betreffende het plan-Spaak is in afschrift hierbij gevoegd. Volgens de Belgische Minister van Buitenlandse Zaken zou zijn voorstel de letter en de geest van het EDG-Verdrag eerbiedigen; met name zou hierin geen sprake zijn van een veto-recht, voorbehouden aan de regeringen der deelnemende landen.

Bij bestudering van het plan-Spaak, blijkt deze voorstelling van zaken de toets der kritiek niet te kunnen doorstaan.

In de grond maakt de heer Spaak dezelfde principiële denkfout als de heer Mendès-France: wat in het Verdrag, onder bepaalde omstandigheden, bij uitzondering eventueel toelaatbaar zou zijn, wordt tot algemene regel verheven.

Zo voorziet artikel 124 van het Verdrag in de mogelijkheid in gevallen welke in het Verdrag niet zijn voorzien (zodat het Commissariaat geen beslissing kan nemen) een beslissing uit te lokken van de Ministerraad, waarvoor unanimiteit is vereist.

Artikel 56 van het Verdrag voorziet in een procedure om tegemoet te komen aan "troubles fondamentaux et persistants" (welke in vele gevallen gelijk zijn te stellen met bedreiging van "intérêts vitaux"). Deze taak rust dan, op verzoek van het betrokken land, in de eerste plaats op het Commissariaat. Bij gebrek van een bevredigende oplossing kan echter uiteindelijk aan het Hof worden geappelleerd, dat -bij wijze van voorlopige voorziening- alle noodzakelijke maatregelen kan nemen. Onder deze laatsten valt dus ook eventueel, doch geenszins noodzakelijkerwijs, de opschorting van de betwiste maatregel van het Commissariaat.

© NA, 2.03.01 (Arch. AZ/KMP) (Nationaal Archief, Den Haag) inv.nr. 6484
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/S01145

No.128.

T.

Volgens het systeem-Spaak wordt de beoordeling van de nood-toestand in eerste instantie overgelaten aan de Ministerraad (dus niet aan het Commissariaat). Bovendien moet de betwiste maatregel aanstonds en zonder pardon worden opgeschort, getuige de volgende krachtige zinsnedenuit bijlage dezes:

"si un des droits vitaux de l'un des signataires est mis en péril, jamais la décision du commissariat ne peut être appliquée."

"L'exécution de la mesure prise par le commissariat est dans tous les cas suspendue jusqu'au règlement définitif de la question".

"Ce que le Conseil des Ministres doit faire, c'est prendre les mesures pour forcer le Commissariat à revoir sa décision."

De heer Spaak laat hierbij in het midden, of de Ministerraad bij unanimiteit dient te beslissen. Volgens hem is dit irrelevant, daar immers aan de maatregel van het Commissariaat in elk geval geen uitvoering kan worden gegeven.

Dat volgens Spaak desondanks niet kan worden gesproken van een veto, zou dan moeten worden verklaard uit het recht van beroep op het Hof ,dat in hoogste instantie zal beslissen of inderdaad een "intérêt vital" wordt bedreigd.("La Cour tranche souverainement ce point.")

Men zal moeten erkennen dat dit systeem toegevoegd aan de belangrijke concessies, die door de Vijf reeds te Brussel zijn gedaan (verhoogd quorum en gekwalificeerde meerderheid van het Commissariaat), in de practijk nauwelijk van een veto-recht zal zijn te onderscheiden. Het is moeilijk in te zien, hoe op deze wijze een militaire organisatie als de EDG nog enigermate bevredigend zou kunnen werken.

De heer Spaak gaat uit van de gedachte,dat in de eerste twee jaren na ratificatie van het Verdrag nauwelijks vrees behoeft te bestaan voor bedreiging van vitale belangen. Hij wil echter het door hem voorgestelde systeem van beroep op het Hof , t.z.t. als een nieuw artikel in het Verdrag doen invoegen, waardoor deze procedure permanent in het Verdrag zou worden verankerd.

In feite ligt in dit laatste een der duidelijkste verschillen met de voorstellen, die door Mendès-France zelf zijn gedaan. In het Franse protocole d'application was voorzien in een periode van acht jaar, gedurende welke elk land een veto-recht zou bezitten. De procedure van de heer Spaak moge uiteindelijk en strikt formeel gesproken geen veto inhouden, doch het lijkt moeilijk vol te houden dat deze "de letter en de geest van het Verdrag zou eerbiedigen".

T.

Last not least heeft ook de heer Mendès-France tijdens de Conferentie te Brussel reeds laten doorschemeren, dat hij een beroep op het Hof zou kunnen aanvaarden, zodat de formulering van de heer Spaak eigenlijk weinig nieuws bevat.

Ook de Franse Minister-President is intussen tot deze laatste conclusie gekomen. Reeds tijdens het onderhoud van Uwe Excellentie met de Belgische Ambassadeur bereikten dit Departement uit Parijs berichten, dat de heer Mendès-France het voorstel-Spaak definitief van de hand had gewezen. Dit nieuws werd later op de middag door de Belgische Ambassadeur namens zijn regering bevestigd.

Het valt daarom te betreuren, dat het feit, dat de heer Spaak een (geheim) voorstel aan de Franse Minister-President had gedaan, eveneens op Donderdag 26 dezer in de pers is uitgelekt. (voorzover kan worden nagegaan door een Reuterbericht uit Brussel, waarvoor de Belgische regering echter elke verantwoordelijkheid afwijst).

Bovendien is het op zijn minst genomen bevreemdend, dat Minister Spaak aanleiding heeft gevonden op heden, 27 Augustus, een persconferentie te houden, als gevolg waarvan verwacht mag worden, dat hedenavond de tekst van het voorstel-Spaak in de Belgische bladen zal verschijnen. In de persberichten wordt reeds thans gesuggereerd, dat de heer Spaak zijn voorstel heeft gedaan namens de andere EDG-landen. Dit is wat Nederland betreft ten enenmale onjuist, aangezien bovenstaande kritische beschouwingen door U persoonlijk aan de Belgische Ambassadeur zijn uiteengezet, die daarvan onmiddellijk mededeling heeft gedaan aan zijn regering.

Onder de huidige omstandigheden kan dit Departement niet anders doen, dan bij navraag van journalistieke zijde verklaren, dat weliswaar omtrent bepaalde voorstellen van de heer Spaak met de Nederlandse regering overleg is gepleegd, doch dat de heer Mendès-France reeds negatief had gereageerd, alvorens dezerzijds een standpunt was bepaald, zodat een en ander thans een academische kwestie is.